

Voorwoord

Dit is het verkorte jaarverslag over het jaar 2002. Hierin doen wij kort maar krachtig verslag van onze activiteiten.

In 1973 is Woord en Daad 'geboren' vanuit het diepe besef dat de reformatische gezindte niet afzijdig mag staan waar het gaat om de nood van deze wereld. Dankbaar mogen we constateren dat het draagvlak van onze donateurs in de afgelopen jaren is verbreed en versterkt. Dit hechte draagvlak heeft mede een rol gespeeld in het overheidsbesluit om ons voor bepaalde programma's subsidie te verlenen. Hierdoor kunnen onze partners in het buitenland nog meer doen.

Wij hopen dat Woord en Daad, gedragen door uw blijvende betrokkenheid, aan deze opdracht metterdaad gehoor zal kunnen blijven geven.

Namens het Bestuur,

Drs. M.A. van den Berg, voorzitter
Maart 2003

Woord en Daad in Nederland

Het jaar 2002 was voor Woord en Daad een bijzonder jaar. Ondanks de economische recessie, die wereldwijd een rol speelt sinds '11 september 2001', bleven onze inkomsten stijgen met ruim 9%. Dat de inkomstenstijging vrijwel geheel te danken is aan giften van particulieren, toont aan dat de betrokkenheid van onze achterban bij ons werk onverminderd groot is.

Daarnaast was 2002 ook een zwaar jaar. Er is veel tijd geïnvesteerd in het verkrijgen van het ISO-certificaat, de opzet van het ondernemers-platform en het indienen van aanvragen bij institutionele donoren. Dit legde een behoorlijk beslag op de organisatie, maar wierp ook goede vruchten af, waardoor we ons werk in de komende jaren nog beter kunnen doen.

Bestuur

Aan het einde van het verslagjaar bestond het bestuur uit negen personen.

Interne zaken

Sinds 1 mei 2002 mag Woord en Daad het ISO-certificaat voeren. Tevens rondden we de invoering van de nieuwe huisstijl af met de introductie van de nieuwe website. Eind 2002 verhuisden we naar een nieuw kantoor.

Personeel

Op het kantoor van Woord en Daad werken 23 medewerkers, verdeeld over de vier afdelingen Buitenland, Financiële Administratie, Institutionele Fondsen en PR, Voorlichting en Fondsenwerving. De 23 medewerkers vervulden totaal 18,1 fte.

Daarnaast kregen we op kantoor ondersteuning van 5 vrijwilligers (totaal 1 fte).

Comités

In 2001 zijn onze 86 plaatselijke en regionale comités weer actief geweest. De inzet van de 900 comitéleden maakt het mede mogelijk dat we jaar in jaar uit ons lage kostenpercentage als 'handelsmerk' kunnen voeren. Zij brachten in 2002 ca. € 1,2 miljoen bijeen.

Veel comités voerden actie voor gezondheidsprojecten onder het motto 'Zeg 's AAA'. ICCO verdubbelde deze opbrengst.

Institutionele Fondsen

In 2002 introduceerde het ministerie van Buitenlandse Zaken een nieuw beleidskader 'Thematische Medefinanciering'. Hierdoor kunnen organisaties die thematisch werken subsidie aanvragen bij het ministerie. Woord en Daad diende een aanvraag in voor haar programma's Arbeid en Inkomen en Basisvoorzieningen, en kreeg een subsidie toegekend voor 4 jaar van in totaal 11,4 miljoen euro (2,7 miljoen euro voor 2003). De subsidie zal circa 20% van de totaalinkomsten van Woord en Daad gaan uitmaken. Een aanvraag bij de EU voor onze partner in Bangladesh is afgewezen. In het kader van onze samenwerkingsovereenkomst met ICCO ontvingen we voor onze partners in Ethiopië, Colombia en Haiti een bijdrage van € 238.000.

Olifant in Ameide

Ameide heeft het geweten!

Het Woord en Daad-comité ter plaatse voerde een actie voor de wederopbouw van een dorp in India, dat in 2001 door een aardbeving werd getroffen. Het comité trok alles uit de kast: een speciale actiekrant, een huis-aan-huiscollecte, een Indiamarkt, compleet met olifant, fietsriksja's en rijstmaaltijden.

Eind 2002 stond de teller op € 56.000. De NCDO, een organisatie die lokale acties in Nederland voor de derde wereld wil stimuleren, legde daar nog eens € 41.000 aan subsidie bij. Met de opbrengst van de actie ontvangen 34 berooide gezinnen een nieuw onderkomen.

*Een vak leren in Dessie
Hoe bereid je jongeren zo
goed mogelijk voor op de
arbeidsmarkt? Hope
Enterprises, onze partner
in Ethiopië, heeft daar een
duidelijk antwoord op:
Leer ze een vak, waaraan
veel behoefte is op de
lokale arbeidsmarkt, en
coach ze in het zoeken van
een baan of het opzetten
van een bedrijfje. In 2002
ontvingen 104 leerlingen
in de Ethiopische stad
Dessie een vakopleiding.
Een Nederlands bedrijf
stelde vorig jaar een
technisch tekenprogramma
ter beschikking, waardoor
de opleiding nog verder
verbeterde. Het teken-
programma werd in
Dessie geïntroduceerd
door een Nederlandse
ondernemer. Een mooi
voorbeeld van betrokken
ondernemerschap!*

Ondernemersplatform

Begin 2002 ging het ondernemersplatform van Woord en Daad met een breed opgezet symposium rond maatschappelijk verantwoord ondernemen van start. Inmiddels zijn meer dan 40 bedrijven actief bij het platform betrokken. Het ondernemersplatform wordt nauw betrokken bij ons programma Arbeid en Inkomen, waaronder activiteiten als vakonderwijs, jobcenters en de opzet van kleinschalige bedrijven vallen. De inbreng van ondernemers in dit programma is niet alleen financieel, maar ook adviserend en ondersteunend van aard.

Voorlichting en bewustwording

Woord en Daad wil de bewustwording ten aanzien van de armoedeproblematiek in het Zuiden onder de eigen achterban bevorderen. Met het oog hierop geeft de organisatie verschillende bladen uit: het kwartaalblad voor de brede doelgroep, het jeugdblad voor basisscholen, 'Grenzeloos' voor tieners en 'Daadkracht' voor ondernemers. Binnen het ondernemersplatform zijn de eerste stappen gezet om bewustwording ten aanzien van maatschappelijk verantwoord ondernemen onder de eigen ondernemersachterban te bevorderen.

Samenwerkingsverbanden

In 2002 werkte Woord en Daad samen met de verschillende organisaties en netwerken. We noemen er enkele:

- BBO (Bureau Beleidsvorming Ontwikkelingssamenwerking): BBO ondersteunde in 2002 het Nederlandse Haitiplatform, o.a. gefinancierd door Woord en Daad. Dit platform vraagt aandacht voor de positie van Haïti in de (inter)nationale politiek;
- ICCO: Ook in 2002 verdubbelde ICCO een deel van de particuliere inkomsten van Woord en Daad. We participeerden in de onderhandelingen over een samenwerkingscontract tussen Prisma en ICCO;
- Prisma, vereniging van Nederlandse evangelische en reformatorische organisaties, actief op het gebied van ontwikkelingswerk: de vereniging groeide in 2002 toe naar een eigen organisatie met uitvoerend apparaat. Het contract met ICCO speelde daarin een belangrijke rol. Prisma leverde o.a. een bijdrage aan de onderhandelingen met het ministerie van Buitenlandse Zaken over het beleidskader voor Thematische Financiering;

- NCDO (Nationale Commissie voor internationale samenwerking en Duurzame Ontwikkeling): in 2002 voerden zes lokale comités van Woord en Daad actie voor verschillende projecten. De NCDO verdubbelde hun opbrengst, voor in totaal € 148.000 (deels in 2003 verantwoord);
- Oikocredit: Woord en Daad startte in 2002 gesprekken met Oikocredit (een organisatie die zich richt op kredietverlening en startende ondernemers in ontwikkelingslanden), om te zien in hoeverre deze organisatie iets kan betekenen voor ons programma Arbeid en Inkomen;
- Word & Deed Canada: Ook in 2002 vond overleg plaats t.a.v. fondsenwerving voor een gezamenlijke partner in Colombia. Word & Deed Canada is een onafhankelijke zusterorganisatie met eigen bestuur;
- EU-Cord (Christian Organizations in Relief and Development): We participeerden ook vorig jaar in EU-Cord, een platform dat samenwerking op Europees niveau ten aanzien van fondsenwerving, projecten, advocacy en lobby wil bevorderen.

De samenwerking met Bijzondere Noden, CBF (Centraal Bureau Fondsenwerving), Charitas, Leprastichting, PSO (Personele Samenwerking met Onwikkelingslanden), VFI (Vereniging Fondsenwervende Instellingen) en het Van Rijswijkfonds werd eveneens voortgezet.

Woord en Daad in het Zuiden

Werkgebied

Om structureel bezig te kunnen zijn, is het aantal landen waar we werken beperkt. Het zijn Bangladesh, Burkina Faso, Colombia, Ethiopië, de Filipijnen, Guatemala, Haïti, Honduras, India, Nicaragua, Sri Lanka, Thailand en Zuid-Afrika. In het kader van noodhulp steunen we tevens activiteiten in Afghanistan, Angola en Zambia. Het werk in Botswana, Cyprus en Griekenland verkeert in een afbouwfase.

Partnerorganisaties

Ons internationaal dienstbetoon vindt uitsluitend plaats via lokale, bijbelgetrouwe organisaties met nagenoeg dezelfde doelstellingen en uitgangspunten als Woord en Daad. In de relatie met onze partnerorganisaties besteden we nadrukkelijk aandacht aan organisatieopbouw en -versterking. Vooral door het laatste is de relatie met onze partners toegroeid naar een gelijkwaardige, waarbij ieder van de partners een eigen rol in de relatie heeft. Bij jaardonaties vanaf € 35.000 staat de financiële administratie onder plaatselijke accountantscontrole.

Uitvoering programma

In 2002 heeft Woord en Daad de definitieve omslag gemaakt van projectmatig naar programmatisch werken. Onze activiteiten in het veld zijn nu gebundeld in de programma's Onderwijs, Arbeid en Inkomen, en Basisvoorzieningen. We proberen daarbij zo duidelijk mogelijk te maken in hoeverre we de voorgenomen doelen bereiken, en wat de samenhang is tussen de verschillende programma-onderdelen.

Traditiegetrouw ligt er, vanuit ons programma voor financiële adoptie, een relatief sterke nadruk op christelijk onderwijs. Doelgroep van het onderwijsprogramma zijn kinderen van allerarmsten en kinderen die zich in een risicosituatie bevinden - onder wie straatkinderen.

De laatste jaren richt de aandacht van Woord en Daad zich steeds meer op de follow-up van ons onderwijsprogramma: vaktraining, voorbereiding en plaatsing op de arbeidsmarkt. In 2002 is dit programma verder uitgewerkt in samenwerking met het ondernemersplatform en onze partners. Dit leverde het concept voor de 'job & businesscenters' op, die een brug moeten slaan tussen het onderwijs en de arbeidsmarkt.

In het programma voor basisvoorzieningen zijn we in 2002 gestart met het gericht aandacht geven aan preventie van HIV/aids.

In het verslagjaar waren we betrokken bij diverse noodhulpacties. Vanaf het begin van 2002 was dat in Afghanistan. Later raakten we ook betrokken bij hongerend Afrika (Zambia, Angola, Ethiopië). De programma's ter plekke worden voor een deel in nauwe samenwerking met ZOA-Vluchtelingenzorg uitgevoerd.

Ondernemers in actie

Veel ondernemers willen graag een bijdrage leveren aan armoedebestrijding. Niet alleen door het invullen van een giro, maar ook door het geven van advies of het ter beschikking stellen van hun expertise. Woord en Daad wil deze ondernemers concrete mogelijkheden bieden met haar ondernemersplatform. Het startschot hiervoor werd gegeven tijdens een symposium in april 2002, dat ruim 200 deelnemers telde. Inmiddels zijn veertig ondernemers actief lid van het platform. Zij beoordelen bijvoorbeeld businessplannen op hun haalbaarheid, verzorgen trainingen voor jonge ondernemers en financieren de opstart van bedrijfjes.

Vooruitblik

De komende jaren wil Woord en Daad investeren in de volgende zaken:

- ***Kwaliteit van onderwijs***

Christelijk onderwijs zal ook de komende jaren de kern van ons werk vormen. We willen daarbij aandacht besteden aan een verdere inhoudelijke verbetering van de onderwijsprogramma's. Het opzetten of verder uitwerken van leerling-volgsystemen krijgt prioriteit.

- ***Brug tussen onderwijs en arbeidsmarkt***

Ons programma arbeid en inkomen willen we verder verdiepen, door verder te investeren in de aansluiting van onderwijs op de arbeidsmarkt. Samen met onze partnerorganisaties en ondernemers uit Nederland en het Zuiden willen we programma's ontwikkelen die de kloof tussen school en werk overbruggen.

- ***Basisvoorzieningen als ondersteuning***

De programma's op het gebied van voedselzekerheid, water en gezondheid blijven een ondersteunende functie vervullen voor onze programma's op het gebied van onderwijs en arbeid en inkomen. Noodhulp en rehabilitatie voeren we alleen uit als we ter plekke partners hebben met een goede uitvoerende capaciteit.

- ***Effectiviteit en efficiëntie***

Om ons werk blijvend inzichtelijk te houden willen we verder investeren in de presentatie van project- en programmavoorstellen, en rapportage en evaluatie. Daarnaast willen wij vasthouden aan maximaal 10% Nederlandse organisatiekosten.

Kwaliteit

Bij elk contact en bij elke transactie blijft, of we nu klein zijn of groot, uw geld en de naam van de stichting in het geding. Een naam die bovendien doorverwijst naar de wortels van ons werk. Daarom hechten we groot belang aan transparantie bij de uitvoering van de werkzaamheden.

Om de groei in de inkomsten en de contacten in het Zuiden goed te beheersen kent Woord en Daad een kwaliteitsmanagementsysteem.

Dit systeem is gebaseerd op de volgende pijlers:

- CBF-Keur
- COSO verklaring
- ISO 9001

CBF-Keur

Voornameijk gericht op de correcte fondsenwerving en verantwoording. Daarnaast worden normen gegeven voor bestuur, kosten fondsenwerving en algemene beleidsstukken. Er wordt gewerkt aan een verzwaring van het keurmerk waarbij meer aandacht gegeven wordt aan de bestedingen.

COSO rapport

Gericht op de interne procesbeheersing en interne controle. Dit onderzoeksrapport geeft een oordeel over de werking van de administratieve organisatie en het daarin opgenomen stelsel van interne controlemaatregelen. Onze accountant betreft hierbij ook de beheersing en monitoring van onze belangrijke uitgaafpost, de besteding in het buitenland.

ISO 9001

Dit borgingsmodel is sterk gericht op de klant en zegt iets over de kwaliteit van hetgeen geleverd wordt. Met klant wordt bij Woord en Daad zowel de gever als de ontvanger bedoeld. Naast borging is het model gericht op doorlopende verbetering van de processen. Het voldoen aan de wensen van de klant heeft voortdurende aandacht.

Maria: één van de 28.000

Dit is Maria uit Bogotá (Colombia), 5 jaar oud. Ze heeft een aan drank verslaafde vader, en een moeder die kampt met psychische problemen. Haar thuis bevindt zich in een wijk waar armoede en geweld aan de orde van de dag zijn. Het enige lichtpuntje in haar leven is de school van CDA, de partnerorganisatie van Woord en Daad in Colombia. Daar wordt ze met liefde opgevangen, en kan ze overnachten als dat nodig is. Maria is één van de ruim 28.000 kinderen die in 2002 via Woord en Daad wereldwijd financieel geadopteerd werden. Sponsors in Nederland maken het op deze wijze mogelijk dat kinderen christelijk onderwijs, medische zorg, voeding en kleding ontvangen.

Jaarrekening

De inkomsten van Woord en Daad zijn in 2002 gestegen met ruim 9% tot € 14.680.000. In het jaar daarvoor lagen de inkomsten nog op € 13.450.000.

Kostenpercentage

De kosten die wij in Nederland maken, bestaan uit kosten fondsenwerving en uitvoering en begeleiding van projecten. Totaal besloegen deze kosten in 2002 ruim 10% van de inkomsten. Concreet betekent dit dat van iedere euro die in 2002 werd geschonken, 90 eurocent naar het buitenland is gegaan.

Hoewel het kostenpercentage van 2002 past in het beleid van Woord en Daad om de kosten die in Nederland worden gemaakt onder de 10% te houden, was het voor onze organisatie relatief hoog. Gemiddeld is ons kostenpercentage 9,5%. De stijging had onder andere te maken met ziekte van drie medewerkers, en de extra kosten voor vervanging.

Eigen vermogen

Woord en Daad streeft naar een evenwicht tussen inkomsten en uitgaven. Eind 2002 was het totale eigen vermogen circa € 2,3 miljoen, waarvan € 0,2 miljoen vrij besteedbaar.

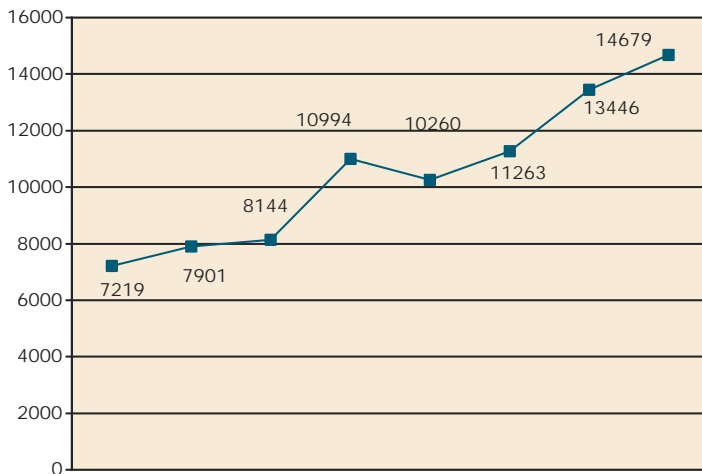
Beleggingsbeleid

Doordat aanvaarde projecten meestal in termijnen betaald worden, zijn er tijdelijke liquiditeiten aanwezig. Deze worden risicoloos belegd in obligaties en deposito's. Daarnaast zijn er contracten met de belangrijkste bankrelaties, waarbij een rentepercentage afgesproken is voor gelden in rekening-courant, dat enkele tienden van procenten onder het tarief ligt van 1-maands deposito's.

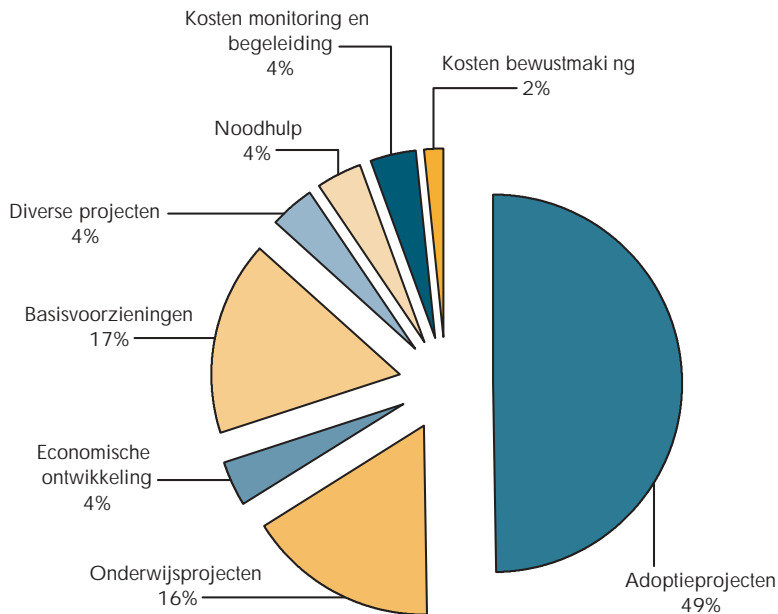
Honger in Afrika

In de zomer van 2002 ontvingen we de eerste signalen vanuit Afrika dat er miljoenen mensen met de hongerdood werden bedreigd. Terwijl de media nog vrijwel zwegen over de naderende hongersnood, startte Woord en Daad samen met ZOA-Vluchtelingen zorg een noodhulpactie voor Angola en Zambia. Later dat jaar werd de actie uitgebreid naar Ethiopië. De hulp in Afrika richtte zich niet alleen op voedselhulp, maar bijvoorbeeld ook op het verbeteren van landbouwmethodes. De actie was begin 2003 nog in volle gang.

Verloop inkomsten 1995 - 2002

Uitgaven 2002 - Thema's

Voorbeeldfiguren in Haïti

In Haïti is vijf procent van de bevolking besmet met HIV, het virus dat aids veroorzaakt. Een tijdbom die, als er niet snel wordt ingegrepen, in enkele decennia grote delen van de bevolking kan wegvagen. Woord en Daad wil samen met haar partner Parole & Action er alles aan doen om zoveel mogelijk mensen te beschermen tegen deze ernstige ziekte. Daarom gaan we de komende jaren fors inzetten op aidspreventie. In 2002 deden we dat door het geven van cursussen aan 'voorbeeldfiguren': leraren, gezondheidswerkers en kerkelijke leiders. Vijftienhonderd scholieren namen deel aan evenementen rond het thema aids.

Verdeling hulp naar landen

(x € 1.000)

	2003	2002
Afghanistan	352	0
India	2.569	3.785
Bangladesh	501	198
Sri Lanka	199	139
Filippijnen	731	690
Thailand	70	49
Haïti	1.776	2.324
Colombia	1.149	1.047
Guatemala/ Honduras/ Nicaragua	1.975	2.000
Zuid-Afrika	126	84
Burkina Faso	1.325	1.399
Botswana	226	18
Zambia	33	0
Angola	111	0
Ethiopië	211	229
Diversen	539	433

Totaal

verstreckte hulp 11.893 12.395

Overige bestedingen:

Voorlichting en bewustmaking	223	189
Kosten monitoring en begeleiding	480	404

Totaal

bestedingen 12.596 12.988

Staat van baten en lasten

Baten

(x € 1.000)

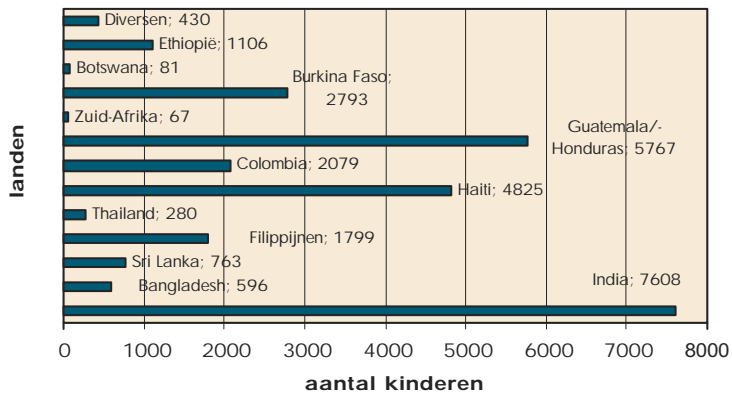
	2002	2001
Baten uit eigen fondsenwerving:		
Kinderadoptie	7.423	6.856
Fondsinkomsten	<u>5.937</u>	<u>5.653</u>
Totaal baten		
eigen fondsenwerving	13.360	12.509
Kosten eigen fondsenwerving	5,42% <u>710</u>	4,81% <u>602</u>
Netto baten	12.650	11.907
Overige baten:		
Goederenwinst	85	53
Aandeel in acties derden	802	54
Subsidies overheden en anderen	286	560
Resultaat beleggingen	<u>68</u>	<u>187</u>
Totaal overige baten	<u>1.241</u>	<u>854</u>
Totaal beschikbaar voor doelstelling	13.891	12.761
Bestedingen:		
Voorlichting en bewustmaking	223	189
Structurele hulp:		
Adoptieprojecten	6.269	5.726
Onderwijsprojecten	2.042	2.161
Economische ontwikkeling	493	609
Basisvoorzieningen	2.104	2.028
Diverse projecten	508	525
Uitvoeringskosten in Nederland	<u>480</u>	<u>404</u>
Totaal structurele hulp	11.896	11.453
Noodhulp	<u>476</u>	<u>1.346</u>
Totaal bestedingen	12.595	12.988
Overschot/tekort	1.296	-227

Balans per 31 december 2002

	Lopend boekjaar Bedrag x €. 1.000	Voorgaand boekjaar Bedrag x €. 1.000
ACTIVA		
<i>Immateriële vaste activa</i>		
Website	28	0
<i>Materiële vaste activa</i>		
Kantoorinventaris/vervoermiddelen	151	63
<i>Financiële vaste activa</i>	0	0
<i>Beleggingen</i>		
Effecten (obligaties)	185	278
<i>Voorraden</i>		
Goederenvoorraad	64	65
<i>Vorderingen</i>	1.827	1.356
<i>Liquide middelen</i>	<u>4.488</u>	<u>3.738</u>
Totaal activa	6.743	5.500

	Lopend boekjaar Bedrag x €. 1.000	Voorgaand boekjaar Bedrag x €. 1.000
PASSIVA		
<i>Eigen vermogen</i>		
<i>Bestedbaar vermogen</i>		
Stichtingskapitaal, algemene fondsen	213	-152
<i>Vastgelegd vermogen</i>		
Bestemmingsfondsen e.d.	2.071	1.141
<i>Schulden</i>		
<i>Schulden op lange termijn</i>		
Langlopende verplichtingen projecten	168	151
<i>Schulden op korte termijn</i>		
Kortlopende verplichtingen projecten en overige schulden	<u>4.291</u>	<u>4.360</u>
Totaal passiva	6.743	5.500

Aantal gesponsorde kinderen 2002

Totaal aantal gesponsorde kinderen per 31-12-2002: 28.194

Verklaring accountant

Roza Accountants
REGISTERACCOUNTANTS & BELASTINGADVISEURS

ACCOUNTANTSVERKLARING

Wij hebben bijgevoegd verkort jaarverslag van de Stichting Reformatorische Hulpactie Woord en Daad te Gortschem over 2002 gecontroleerd. Dit verkort jaar verslag is ontleend aan de door ons gecontroleerde jaarrekening 2002 van de Stichting Reformatorische Hulpactie Woord en Daad. Bij die jaarrekening hebben wij op 7 maart 2003 een goedkeurende accountantsverklaring verstrekt. Het verkort jaarverslag is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het bestuur van de stichting. Het is onze verantwoordelijkheid een accountantsverklaring inzake het verkorte jaarverslag te verstrekken.

Wij zijn van oordeel dat dit verkorte jaarverslag op alle van materieel belang zijnde aspecten in overeenstemming is met de jaarrekening waaraan deze is ontleend.

Voor een beter inzicht in de financiële positie en de resultaten van de stichting en de reikwijdte van onze controle dient het verkorte jaarverslag te worden gelezen in samenhang met de volledige jaarrekening waaraan deze is ontleend, alsmede met de door ons daarbij verstrekte accountantsverklaring.

Vierendaal, 7 maart 2003

ROZA ACCOUNTANTS

Dr. B. Verweij RA

R. van de Geent RA

Firmamentstraat 64 - Postbus 800 - 1920 AW Veerendaal

Tel/fax (0238) 510 559 - Fax (0238) 510 500 - E-mail: info@roza.nl - www.roza.nl

Accountants (0)3990 390 3900 - 0900 - 0900 of 10 of elke dinsdag vóór de 104-telefoonnummers van rekening, die dit getalnummer 09 09 09 te worden onder 0-100.